

= Menneskerettsalliansen

www.menneskerettsalliansen.no
post@menneskerettsalliansen.no
Tel. 9904 3311
Enerhauggt. 7 H1415, 0651 Oslo

9. mars 2012

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

- Menneskerettsalliansen består av
- Foreningen for transpersoner
  - Harry Benjamin Ressurssenter
  - Kvinnefronten
  - LLH - Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner
  - Landsorganisasjonen for Romanifolket
  - Norges Handikapforbund
  - Norsk Forbund for Utviklingshemmede
  - Rettferd for Taperne
  - Skeiv Ungdom
  - Stopp Diskrimineringen
  - Synshemmede Akademikere
  - Taternes Landsforening
  - ULOBA - Andelslag for borgerstyrt personlig assistanse

Menneskerettsalliansens høringsuttalelse om NOU 2011:18 – Struktur for likestilling – Innstilling fra likestillingsutvalget

(se også vedlegg med oversikt over manglende harmonisering av diskrimineringsvern i norsk lov per 1.1.2012)

Menneskerettsalliansen ønsker at BLD skal være bevisst på hvordan Likestillingsutvalgets mandat representerte en spesiell utfordring for utvalget, i hvordan mandatet om kjønn pluss bare inkluderte etnisitet, klasse og alder og uten begrunnelse utelukket funksjonsevne, seksuell orientering og andre liknende vesentlige diskrimineringsgrunnlag i det eksisterende lovverket. Menneskerettsalliansen er glad for hvordan Likestillingsutvalget i sitt arbeid likevel i så stor grad har sett videre enn sitt uvilkårlig begrensende mandat.

Som en konsekvens at BLD – på tross av regjeringspartiene og flertallet av opposisjonens uttrykte støtte i Stortinget og det massive flertallet av høringsinstanser – stoppet arbeidet høsten 2011 med en felles likestillings- og diskrimineringslov, er «utvalgets forslag til lovendringer konsentrert om [kjønns]likestillingsloven» (3.3.3). Idet BLD har et spesielt ansvar for å sørge for at alle diskrimineringsgrunnlag har mest mulig lik beskyttelse i loven og i offentlige tiltak, oppfordrer vi samtidig departementet om å være spesielt påpasselig med å se alle utvalgets forslag i lyset ikke bare av mandatets diskrimineringsgrunnlag kjønn, etnisitet, klasse og alder, men også funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og -uttrykk, og andre liknende vesentlige forhold.

Idet Likestillingsutvalgets forslag representerer et viktig innspill til BLDs varslede harmoniseringsforslag av likestillings- og diskrimineringslovgivning – eventuelt gjenopptagelse av arbeidet med én felles lov – må hver og ett av forslagene til styrket kjønnslikestilling vurderes i sammenheng med alle andre former lovbeskyttede diskrimineringsgrunnlag.

Om klasse og «andre liknende vesentlige forhold»

Likestillingsutvalgets mandat innbefattet også diskrimineringsgrunnlaget klasse, selv om dette ikke har noe vern i dagens lovverk. Både utvalgets mandat og utredningen demonstrerer godt flere områder der et klasseperspektiv er relevant i en likestillings- og diskrimineringsammenheng.

Hvordan et diskrimineringsgrunnlag som klasse kan være så relevant i en likestillingsutredning, samtidig som det ikke finnes noe lovvern for dette diskrimineringsgrunnlaget, aktualiserer igjen behovet for å ha et diskrimineringsvern i loven også for «andre liknende vesentlige forhold», som foreslått av diskrimineringslovutvalget (NOU 2009:14, § 13.4). Dette aktualiserer også bruddet med den allmenne rettsfølelsen at diskriminerende handlinger rettet mot en persons klassetilhørighet m.v. per i dag ikke er forbudt i loven, selv om de *samme* diskriminerende handlingene er det når de rettes mot en persons kjønn, etnisitet, funksjonsevne eller seksuelle orientering. Dette aktualiserer dessuten det dilemma at norsk lovgivning ikke forbyr diskriminering for annet enn et begrenset utvalg av diskrimineringsgrunnlag, noe som representerer en begrensning av det generelle vernet mot diskriminering i både Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og FNs Konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Større behov for harmonisering

Likestillingsutvalget peker på en rekke områder og lovbestemmelser der det trengs harmonisering av likestillings- og antidiskrimineringsiltak for de forskjellige diskrimineringsgrunnlagene. Misforholdet i graden av lovbeskyttelse er likevel adskillig større enn hva utvalget peker på. Vi har identifisert følgende lovbestemmelser som per i dag forskjellsbehandler diskrimineringsgrunnlag og som må harmoniseres for å sikre alle likt vern i loven.

Bestemmelser i [kjønns]likestillingsloven som må gjelde likt for alle diskrimineringsgrunnlag

- § 1a Generell aktivitetsplikt for arbeidsgivere (jf. lov om etnisk diskriminering m.v. § 3a, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 3.).
- § 2 Vern om familieliv og personlige forhold.
- § 3 Unntak for trossamfunn (jf. lov om etnisk diskriminering m.v., diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og forarbeidene til arbeidsmiljøloven § 13-3).
- § 5 Bestemmelse om likelønn.
- § 7 Krav om likestilling i læremidler.
- § 8a Trakassering forbudt hvis enkelttilfelle (jf. lov om etnisk diskriminering m.v. § 5 og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 6).
- § 20 Geografisk virkeområde (jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 2).

Andre lovbestemmelser som må harmoniseres til å gjelde alle diskrimineringsgrunnlag

- Helseforetaksloven § 1 Diskrimineringsvern.
- Markedsføringsloven §§ 2, 34 Diskrimineringsvern.
- Menneskerettsloven må også inkludere rasismekonvensjonen og funksjonshemmetkonvensjonen.

- Opplæringslova § 1-1 Formål om likestilling.
- Opplæringslova § 9a-3 Spesifikt diskrimineringsvern.
- Personopplysningslov § 2 Diskrimineringsvern.
- Privatskolelova § 1-1 Formål om likestilling.
- Straffeloven §§ 117a, 232, 292 Tortur og hatkriminalitet (vil bare delvis rettes opp når ny straffelov trer i kraft).
- Straffeloven § 349a. Diskrimineringsvern vedrørende varer og tjenester (vil bare delvis rettes opp når ny straffelov trer i kraft).
- Universitetsloven § 4-3 Likestilling i læringsmiljø.
- Universitetsloven §§6-2, 6-3 Likestilling ved ansettelse.

Vi vil samtidig påpeke at selv med disse oppretningene vil fremdeles mennesker som diskrimineres på andre grunnlag enn de som klart defineres i loven, faller helt utenfor. Vi viser i den sammenheng også til vedlagte skjematisk oversikt over lovbestemmelser som må justeres for å sikre alle samme vern i loven.

Generelt om forslag om styrkede likestillingstiltak og styrket vern mot diskriminering

Menneskerettsalliansen støtter i prinsippet alle Likestillingsutvalgets forslag om styrkede kjønnslikestillingstiltak og styrket vern mot kjønnsdiskriminering. I mange sammenhenger foreslår også utvalget at styrkingen også må få tilsvarende konsekvens for de andre lovbeskyttede diskrimineringsgrunnlag.

Menneskerettsalliansen mener at *alle* utvalgets forslag også må få konsekvens for alle andre diskrimineringsgrunnlag som beskyttes i loven, med mindre man helt klart kan vise at det spesifikke forslaget *ikke* har relevans for akkurat det eller det diskrimineringsgrunnlaget. Dette vil være nødvendig for å sikre at den samme handlingen ikke er lovlig eller ulovlig etter hvem som *rammes*, som i dagens lovgivning. Vi viser i denne sammenheng også til høringsuttalelsene til Stopp Diskrimineringen og Synshemmede Akademikere.

Dette gjelder spesielt følgende forslag og påpekninger fra likestillingsutvalget:

- **3.5.3. Utvalgets samlede forslag om aktivitets- og redegjøringsplikt for arbeidsgivere og offentlige myndigheter m.v.**

Dette må harmoniseres for alle diskrimineringsgrunnlag i de respektive lovene eller i én felles lov.

- **4.3.2 Departementenes likestillingsarbeid**

Likestillingsutvalgets viktige gjennomgang og påpekning av «store variasjoner departementene imellom med hensyn til prioritering av arbeidet med likestilling», viser at det ikke bare er behov for en harmonisering av innsatsen for kjønnslikestilling, men i enda større grad for en harmonisering av innsatsen for kjønnslikestilling med innsatsen for funksjonsevnelikestilling, etnisk likestilling, seksuellorienteringslikestilling, kjønnsidentitet og -uttrykkslikestilling m.v.

5.5. Regionalt og lokalt likestillingsarbeid

Menneskerettsalliansen ønsker å understreke viktigheten av utvalgets påpekning av både et mangelfullt systematisk kjønnslikestillings- og etnisklikestillingsperspektiv og «påfallende fravær» av «systematisk veiledning, dokumentasjon og innovasjonsarbeid» innen funksjonsevnelikestilling, seksuellorienteringslikestilling, kjønnsidentitet og -uttrykkslikestilling m.v. i

regionalt og lokalt likestillingsarbeid. Hele det lokale og regionale likestillingsfeltet må styrkes og systematisk harmoniseres.

3.4.2 Sammensatt diskriminering

Menneskerettsalliansen støtter at det innføres en egen lovbestemmelse om vern mot sammensatt diskriminering i hver av de aktuelle likestillings- og diskrimineringslovene eller i én felles lov.

Dette er spesielt viktig både for å synliggjøre og bekjempe kompleks diskriminering som sådan og for å sikre at man i størst mulig grad har en lovgivning som bedømmer lovbrudd etter motivasjon og handling og ikke etter hvem som rammes.

6.2.2. Et nytt direktorat for likestilling på alle vernede grunnlag

Menneskerettsalliansen mener at forslaget om etablering av et nytt direktorat for likestilling på alle vernede grunnlag (med fem regionkontor), vil representere et viktig nytt verktøy i arbeidet for alle former for likestilling. Arbeidet i et sânt senter må også sees i sammenheng med behovet om en systematisk og fullstendig harmonisering av dagens likestillings- og diskrimineringslovgivning.

7.2.3 Kontaktutvalg for likestilling

Menneskerettsalliansen støtter forslaget om opprettelsen av et uavhengig kontaktutvalg for kjønnslikestilling, lignende hva som finnes i dag for etnisk likestilling og funksjonsevnelikestilling. I denne sammenhengen vil det samtidig være viktig å opprette et tilsvarende kontaktutvalg for organisasjoner innenfor LHBT-området (seksuell orientering og kjønnsidentitet og -uttrykk). Ordningene for de forskjellige likestillingskontaktutvalgene bør i størst mulig grad harmoniseres.

Menneskerettsalliansen støtter også forslaget om at «offentlige myndigheter kan, som en prøveordning, etablere en ny tilskuddsordning som kan stimulere til aktivitet i frivillige organisasjoner knyttet til flerdimensjonalt likestillingsarbeid.» I den sammenhengen er det viktig at utvalget også viser til EUs oppfordring om at «det legges til rette for dialog mellom politikktutviklere og organisasjoner som dekker flere grunnlag, og at det gis støtte til nettverk for «peer learning» mellom organisasjoner som arbeider på tvers av grunnlag.»

7.3.3 Forum for likestilling i arbeidslivet

Menneskerettsalliansen støtter forslaget om forum for likestilling i arbeidslivet som inkluderer likestilling på alle diskrimineringsgrunnlag med vern i loven.

8.3.3 Utvalgets vurdering om Likestillings- og diskrimineringsombudet

Menneskerettsalliansen støtter Likestillingsutvalgets forslag om styrking av LDO - også som fremkommer i del 9.5. om ombudets oppgaver for å ivareta oppgaver med konvensjonstilsynet.

Menneskerettsalliansen tar ikke stilling til en eventuell oppdeling av ombudet etter lovhåndhevings- og pådriveroppgavene. Hvis en slik oppdeling likevel skulle finne sted, vil det være viktig at alle diskrimineringsgrunnlag stiller likt i begge organer og at ikke f.eks. ett diskrimineringsgrunnlag skulle få et eget pådriverorgan og de andre ikke gjør det.

8.2.6.2 Ett eller flere ombud

Menneskerettsalliansen støtter Likestillingsutvalgets vurdering av at Likestilling- og diskrimineringsombudet bør fortsatte i sin nåværende funksjon for alle diskrimineringsgrunnlag. En eventuell oppdeling etter diskrimineringsgrunnlag vil betydelig vanskeliggjøre arbeidet knyttet til interseksjonalitet og vil kunne oppfattes som et svært uheldig statlig signal om at funksjonsevnelikestilling, etnisk likestilling, seksuellorienteringslikestilling, kjønnsidentitet og -uttrykkslikestilling skulle være mindre viktig en kjønnslikestilling.

9.5. Ombudets tilsyn med FNs Kvinnediskrimineringskonvensjon og FNs Rasediskrimineringskonvensjon

Menneskerettsalliansen støtter Likestillingsutvalgets forslag til styrking av LDOs oppgaver for å ivareta oppgaver med konvensjonstilsynet.

Ombudets tilsyn med FN-konvensjoner rettet mot tradisjonelt diskriminerte grupper, aktualiserer samtidig det grunnleggende problematiske ved at Norge ennå ikke har ratifisert FNs Konvensjon for funksjonshemmedes rettigheter.

Det er i denne sammenhengen også viktig å påpeke det høyst problematiske at Kvinnekonvensjonen, men ikke Rase- og Funksjonshemmetkonvensjonene, er integrert i Menneskerettsloven. Et av de viktigste argumentene for å inkludere nettopp Kvinnekonvensjonen i Menneskerettsloven sammen med de mer generelle menneskerettighetskonvensjonene, var at Norge ikke skulle rangere på menneskerettighetene. Resultatet per i dag, er at Menneskerettsloven representerer en større rangering enn noensinne, siden den bare inkluderer én av konvensjonene rettet mot tradisjonelt diskriminerte grupper, men ikke de andre.

10.4.7, 10.5.3 Likestillings- og diskrimineringsnemnda

Menneskerettsalliansen støtter likestillingsutvalgets forslag om styrkingen av nemndas sekretariat og at nemnda gis myndighet til å fastsette oppreisning når den finner at det har funnet sted brudd på diskrimineringsforbudet.

Menneskerettsalliansen støtter utvalgets forslag om at offentlige arbeidsgivere ikke skal behandles annerledes enn private arbeidsgivere når det gjelder spørsmål om nemndas vedtaksmyndighet.

Menneskerettsalliansen mener at utvalgets forslag om åpning for fri rettshjelp i saker der klageren har fått medhold i nemnda, representerer et godt og svært viktig tiltak for å styrke likestilling generelt i samfunnet.

med vennlig hilsen
Dag Øistein Endsjø (sign.)
Leder av Menneskerettsalliansen